

Підсумовуючи, можна стверджувати, що протягом останніх двох років в Україні намітились позитивні тенденції до збільшення виробництва власного бурякового цукру для забезпечення потреб внутрішнього ринку та значно зросла зацікавленість товаровиробників до вирощування цукросировини, поступово відновлюється конкурентоспроможність та експортний потенціал галузі, створюється привабливий інвестиційний клімат та передумови для виведення галузі на рівень передових країн світу.

Література

1. Заєц О.С. Сахарная промышленность в Украине. Становление, развитие, реструктуризация. К.: Наукова думка, 2004. – 325 с.
2. Коденська М.Ю. Цукробурякове виробництво України. – К.: ДОП ІАЕ УААН, 1998. – 55 с.
3. Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у ХХІ столітті. – К.: ІАН УААН, 2001. – 638 с.
4. Матеріали науково-технічної конференції цукровиків України «Цукровий бізнес в умовах національного та світового ринку» - К.: «Цукор України», 2010. – 226 с.

Summary

Tendencies of development of sugar market in Ukraine: problems and perspectives / Krasnyak O.P.

The article studies the formation of sugar market in Ukraine, analyses its present – day condition, substantiates the ways of improvement the mechanism of its regulation at a state level.

Key words: sugar market, export, import, state regulation.

УДК 332.12:330.111.4(477)

ОСОБЛИВОСТІ ТА ХАРАКТЕР ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Матвієнко Р.О., к.е.н.
РВПС України НАН України

Розглядається питання комплексного розвитку продуктивних сил з вектором на збереження стабільного економічного зростання. Розкрито

сутність сталого просторового розвитку, механізм реалізації в контексті державної регіональної політики.

Ключові слова: просторовий розвиток, регіон, сталий розвиток, проблема, простір.

Вступ. В сучасний період одним з важливих завдань соціально-економічного розвитку є пошук і розробка шляхів і заходів забезпечення сталого просторового розвитку продуктивних сил країни та її регіонів. Необхідним є розробка методологічних засад сталого просторового розвитку регіонів, визначення принципів, форм і методів управління цим процесом на регіональному та місцевому рівнях.

Регіональний розвиток, як визначено в проекті Закону України “Про засади державної регіональної політики”, це – позитивна динаміка процесу соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших змін у відповідних регіонах як складова загальнодержавної стратегії розвитку країни відповідно до сформульованих цілей.

Проблема просторового розвитку суспільства має багатоаспектний характер і включає великий комплекс проблем регіонального, ресурсного використання, забезпечення відтворювального процесу на рівні регіону в межах єдиного економічного простору держави, сукупність завдань соціально-економічного розвитку регіонів як територіально цілісних систем. Досконале знання особливостей функціонування регіональних соціально-економічних систем і їх практичне застосування на усіх рівнях територіального управління буде сприяти прийняттю науково обґрунтованих рішень по забезпеченню комплексного і сталого розвитку регіонів і країни в цілому.[1].

Постановка проблеми. Особливу актуальність набувають методологічні питання щодо сутності сталого просторового розвитку в контексті державної регіональної політики в сучасних ринкових умовах господарювання, адже пізнавальна діяльність значною мірою залежить від визначення сутності та змісту основних понять досліджуваної проблеми.

Важливо розкрити сутність понять “простір” і “просторовий розвиток”. Поняття просторовості відноситься до таких, які ще і досі не мають загальноприйнятого визначення. Термін “простір” широко вживається в різних сферах суспільної діяльності і галузях знань. Якісна сутність певного об’єкта чи зміна його положення ототожнюється з простором, адже будь-який об’єкт охоплює якийсь простір, оскільки характеризується певною протяжністю і об’ємом та займає певне положення відносно інших об’єктів. Він є виокремленим серед інших завдяки своїм властивостям і одночасно не існує безвідносно інших об’єктів, таким чином взаємопов’язаний з ними. Завдяки взаємодії об’єктів відбувається зміна їх взаємоположень чи структур у зв’язку з їх об’єднанням чи виникненням інших. Такий характер змін реальності в кожний конкретний момент буде характеризувати зміни простору, оскільки може змінюватися протяжність, об’єм, взаєморозміщення об’єктів, тобто їх

координати по відношенню до інших об'єктів [1]. Це свідчить про те, що об'єкт певними трьома координатами характеризується саме в даний момент фізичного його змісту. Говорячи про ще більшу вимірність простору (шестимірний простір) уже маємо справу не з реальними в прямому розумінні слова, а ймовірними (абстрактними) об'єктами і просторами.

Результати дослідження. Сутність простору як наукового поняття для різних сфер пізнання і діяльності має свої особливості. Подальша конкретизація і уточнення сутності простору призвели до виділення різних видів просторів – векторний, функціональний та ін.

Ще одним виміром може бути якісна характеристика інтенсивності явища (зв'язків), динамічності, структурованості тощо, що насичує спільні зв'язки змістом і формує систему з стійкими і різноманітними взаємозв'язками, посилюючи єдність і цілісність економічного простору, його динамічний розвиток і компонентну упорядкованість. Таке розуміння економічного простору забезпечує можливість включення до обсягу змісту територію, ресурси, взаємозв'язок і взаємодію, циклічність розвитку як часову компоненту тощо.

Отже, виходячи із вище визначеного просторовий розвиток можна визначити як складну систему регіонально-суспільної організації країни, яка характеризується як горизонтальними (просторовими) відносинами так і просторово-вертикальною субпідрядністю управління і господарювання. Він здійснюється в контексті державної регіональної політики.

Просторовий розвиток можна уявити як відтворювальний процес елементів економічного процесу що формує всі ресурсні потоки – ресурсні, фінансові, трудові, споживчі Він включає в себе систему організаційних заходів щодо управління цими потоками та зв'язками території, зумовлює зміну форм організації виробництва, переорієнтацію регіонального управління.

Процеси просторового розвитку країни свідчать про децентралізацію господарської діяльності управління та підвищення ролі місцевого самоврядування, в подальшому потребують удосконалення в напрямі забезпечення стабільності та сталості.

Сталий просторовий розвиток – це розвиток продуктивних сил суспільства з врахуванням інтересів всіх членів суспільства при обов'язковому одночасному збереженні і по можливості відтворенні оточуючого природного середовища, задоволення всіх потреб суспільства без руйнування природного середовища. Це розвиток в процесі і часі певної території в гармонії з її оточенням, з її внутрішніми складовими, в зв'язку з глобалізаційними процесами. Сталий розвиток – це конструктивна, цілеспрямована дія стосовно економічних трансформацій і переорієнтація на модель еколого безпечного розвитку, процес гармонізації продуктивних сил регіону країни, задоволення потреб суспільства при збереженні і відтворенні природного середовища [2, с. 343]. Першочерговим є завдання щодо відродження економіки, стабільному її зростанні без погіршення умов життєдіяльності людини. Головна ідея

просторового розвитку полягає в самовдосконаленні як нині проживаючих, так і майбутніх поколінь на певній території, поєднанні можливостей природи і необхідності суспільного розвитку, оскільки природні ресурси належать не тільки сьогоднішньому людству, а й майбутнім, що будуть народжуватися не тільки в тих країнах, що існують, а й в нових державних утвореннях.

Просторовий сталий розвиток продуктивних сил має супроводжуватись створенням безпечного стану довкілля для всіх без винятку членів суспільства та суспільства в цілому, забезпечувати рівність та однозначність відносин: природа-людина-економіка. Це, насамперед, впровадження заходів економічного, організаційного, технологічного, науково-технічного, соціального та ін. характеру, що забезпечать відповідно до вимог екології ефективне функціонування всіх ланок економіки, поступове інтегрування її до економік більш високого регіонального рівня – держави, європейської, світової. Важливим є забезпечення збалансованої пропорційності та ефективності виробництва.

Збалансований просторовий сталий розвиток – оптимальне співвідношення між економічним зростанням, стабілізацією та покращенням якісного стану оточуючого середовища, зростанням матеріальних і духовних потреб людей, що проживають на певній території.

При оптимізації і здійсненні сталого просторового розвитку продуктивних сил як особливого виду діяльності слід керуватися і базуватися на “Основних принципах усталеного просторового розвитку Європейського континенту” – Рекомендаціях Рес (2002) 1 Комітету Міністрів держав-членів Ради Європи як основи політики сталого просторового розвитку. Вони є керуючою концепцією сталого розвитку, базою для прийняття законів по облаштуванню і розвитку територій, для забезпечення поєднання перспективного економічного і соціального розвитку певної території. Основними з них є забезпечення територіальної цілісності за рахунок збалансування соціального і економічного розвитку; удосконалення взаємозв’язку між містом і селом; забезпечення транспортної доступності; спрощення доступу до інформації і знань; скорочення збитків що зазнає оточуюче середовище і т.п. [3].

Забезпечення сталого просторового розвитку продуктивних сил та його вираження необхідно розглядати через відновлення та стабільний розвиток виробничого потенціалу, через нього виконання доходної частини бюджету та виважену інвестиційну політику (всередині країни та зовнішні запозичення). Наявні ресурси та найближчі перспективи їх залучення визначають можливості їх задіяння в економіку, а саме використання регламентується політичною та соціально-економічною ситуацією в суспільстві та ефективністю державної соціально-економічної та екологічної політики. Варто врахувати не тільки варіанти позитивного розвитку економіки, але і стан її інертності, який можливий при збереженні низьких темпів та обмежень розвитку без суттєвого впливу на них з боку держави, так

і ринкових важелів. Це стосується в першу чергу, зміни напрямів інвестування та структурних зрушень. Нині такий варіант є малоімовірним, адже місцева влада найбільше зацікавлена в розвитку регіональної економіки, але відкидати його повністю не можна, саме враховуючи її роль в цих процесах.

Держава та місцева влада розглядають сталий просторовий розвиток, насамперед, як розвиток окремих галузей регіонів, які є найбільш конкурентоспроможними, в руслі тих тенденцій, що склалися. Одночасно він передбачає поступове наближення чи вирівнювання життєвого середовища різних регіонів до найбільш розвинених з подальшим зростанням рівня життя населення. Передбачаються два варіанти розвитку: пріоритетність виробничої сфери з високим ступенем залучення інвестицій та пріоритетність соціальної сфери з всебічним вирішенням соціальних проблем через розвиток закладів соціальної інфраструктури. Ці варіанти є граничними, на практиці буде здійснюватися комбінація всіх їх відповідно до можливостей кожного регіону та держави, незважаючи на привабливість кожного у вирішенні певних назрілих проблем, прискореного розвитку відповідних секторів економіки. Тому сценарій сталого просторового розвитку буде здійснюватися через збалансований розвиток всіх сфер економіки регіонів на основі виваженого розподілу ресурсів для комплексного розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем [2].

Збалансованість розвитку – це оптимальне поєднання регулюючих важелів впливу держави на функціонування економіки, цілеспрямоване формування і реалізація заходів регіональної політики, досягнення постійної рівноваги між доходами та видатками в територіальному розрізі. Розподілення обмежених в часі, просторі, якості та кількості ресурсів між всіма сферами економіки може стримувати загально-економічні темпи розвитку, зате не залишатиме невирішені проблеми, що можуть водночас погіршити всю господарську ситуацію.

До проблем сталого просторового розвитку які уповільнюють соціально-економічний розвиток регіонів, а також потребують нагального вирішення відносяться:

- невикористання в повній мірі вигідного географічно положення України для її входження в світову економіку, особливо в транспортні коридори;
- високий ступінь зносу основних засобів, невисока швидкість їх оновлення, недостатнє фінансування необхідних заходів, невідповідальність їх технологічного рівня вимогам сьогодення;
- низький рівень міжгалузевої кооперації, скоординованості потоків ресурсів, що призводить до розриву єдиного економічного простору;
- незадовільний стан розвитку виробничої інфраструктури;
- дуже низький рівень інформації виробничих та особливо обслуговуючих галузей економіки;

- недостатня розробка інвестиційних механізмів для ефективного розвитку галузей;
- не вирішеність соціальних проблем в регіонах, що пов'язані з неефективною державною політикою в цій сфері;
- наявність загальних та специфічних екологічних обмежень соціально-економічного розвитку;
- повільна реалізація державних, регіональних, галузевих проектів та програм розвитку взагалі та в окремих видах діяльності.

Висновки. Вирішення цих нагальних проблем потребує здійснення комплексу заходів організаційного та управлінського характеру в поточному періоді і на перспективу.. Реалізація та забезпечення сталого просторового розвитку сприятиме відновленню відтворювальних процесів, сприятиме активізації господарської діяльності та формування оптимального економічного середовища життєдіяльності населення..

Література

1. Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фащевський М.І. Просторова організація продуктивних сил України: мезо – та макрорегіональний рівень. – Вінниця; Книга-Вега, 2007. – 567 с.
2. Пепа Т.В. Регіональна динаміка і трансформація економічного простору України. – Черкаси: Брама України, 2001. – 440с.
3. Основополагающие Принципы устойчивого пространственного развития Европейского континента. – К., 24с.

Summary

Features and character of formation sustainable spatial development of productive forces Ukraine/ Matvienko R.O.

The article discusses the integrated development of productive forces from vector to maintain stable economic growth. The essence of sustainable spatial development, implementation mechanism in the context of regional policy.

Key words: spatial development, the region, sustainable development, the problem space.